

(3) ਧੰਨ ਕੁਮਾਰੀ ਦੇਵੀ ਬਨਾਮ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (1) ਅਤੇ

(4) ਮਾਨੂ ਅਲੀ ਬਨਾਮ ਹਵਾਬੀ (2)

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਨਾਂ ਦਾ ਮੈਂ ਉਪਰੋਕਤ ਸੰਕੇਤ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਇਹ ਸੋਚਣ ਦਾ ਉੱਦਮ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਹਿਰਾਸਤ ਦਾ ਮਤਲਬ ਅਸਲ ਅਤੇ ਰਚਨਾਤਮਕ ਹਿਰਾਸਤ ਦੋਵੇਂ ਹੈ। ਰਚਨਾਤਮਕ ਹਿਰਾਸਤ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾਉਣੀ ਹੋਵੇਗੀ ਜੋ ਐਕਟ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, 'ਹਟਾਉਣ' ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਅਰਥ ਉਦਾਰਤਾ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਭੌਤਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹਟਾਉਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਰਚਨਾਤਮਕ ਹਟਾਉਣਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਕੱਲੀ ਇਹ ਉਸਾਰੀ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਸਰਪ੍ਰਸਤਾਂ ਦੀਆਂ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਦਾ ਮਨੋਰੰਜਨ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਵੇਗੀ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਾਰਡਾਂ ਦੀ ਕਸਟਡੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਵਜ੍ਹਾ ਵਾਂਝੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਮੇਰੇ ਖਿਆਲ ਵਿੱਚ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰੱਖ-ਰਖਾਅਯੋਗ ਸੀ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆਲੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਸਹੀ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਅਪੀਲ ਅਸਫਲ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਖਾਰਜ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸ਼੍ਰੀ ਸ਼ੰਭੂ ਲਾਈ ਪੁਰੀ ਦੁਆਰਾ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਇੱਕ ਬਹਿਸਯੋਗ ਨੁਕਤੇ ਨੂੰ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਮੈਂ ਅਪੀਲ ਦੇ ਖਰਚਿਆਂ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਆਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਦੇਵਾਂਗਾ।

ਕੇ.ਐਸ.ਕੇ.

1960-02-0119-0128

ਫੁਲ ਬੈਂਚ

ਜੀ.ਡੀ. ਖੋਸਲਾ, ਸੀ.ਜੇ., ਡੀ. ਫਲਸੈਂ ਅਤੇ ਜੀ.ਐਲ. ਚੋਪੜਾ, ਜੇ.ਜੇ. ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ

ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ, - ਅਪੀਲਕਰਤਾ।

ਬਨਾਮ

ਰੋਸ਼ਨ ਲਾਲ ਗੁਪਤਾ,-ਜਵਾਬਦਾਤਾ।

1960 ਦੇ ਆਰਡਰ ਨੰਬਰ 62-ਡੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲ।

ਡਿਫੈਂਸ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਐਕਟ (1939 ਦਾ XXXV)—ਸੈਕਸ਼ਨ 19 ਅਤੇ ਨਿਯਮ 75A—ਦੇ ਤਹਿਤ ਮੰਗੀ ਗਈ ਜਾਇਦਾਦ—ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚ ਮੁਆਵਜ਼ਾ—ਉਹ ਕਿਰਾਇਆ ਦੇ ਤਹਿਤ ਉਚਿਤ ਕਿਰਾਇਆ ਕਿਵੇਂ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦਾ ਹੈ---ਕਿਰਾਇਆ ਨਿਯੰਤਰਣ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ ਨਿਰਪੱਖ ਕਿਰਾਇਆ—ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਢੁਕਵਾਂ ਹੈ— ਮੰਗ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ—ਕੀ ਮਕਾਨ ਮਾਲਕ ਦਾ ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਹੈ।

ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਰਕਮ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਿਰਾਏ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕਿਰਾਇਆ ਨਿਯੰਤਰਣ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੈਅ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅੰਕੜਾ ਸਿਰਫ ਸਬੂਤਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਟੁਕੜਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਬਾਜ਼ਾਰ ਦੇ ਕਿਰਾਏ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਦੇਣ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ; ਹੋਰ ਸਥਿਤੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਮਕਾਨ ਮਾਲਕ ਦਾ ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਕਿਰਾਏ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਿਰਾਇਆ ਕੰਟਰੋਲਰ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਰਪੱਖ ਕਿਰਾਇਆ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਬੂਤ ਦੇ ਇੱਕ ਟੁਕੜੇ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਇਕੋ ਮਾਪਦੰਡ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕੇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਗਈ।

ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲ, ਸ਼੍ਰੀ ਹੰਸ ਰਾਜ, ਆਰਬਿਟਰੇਟਰ, ਦਿੱਲੀ, ਮਿਤੀ 21 ਅਪ੍ਰੈਲ, 1954 ਦੇ ਹੁਕਮ, ਸ਼੍ਰੀ ਰੋਸ਼ਨ ਲਾਲ ਨੂੰ ਹਰੇਕ ਫਲੈਟ ਲਈ 100 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਮੇਨਸੈਮ ਦੇ ਹਿਸਾਬ

1960-02-0119-0128

ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ, - ਅਪੀਲਕਰਤਾ।

ਬਨਾਮ

ਰੋਸ਼ਨ ਲਾਲ ਗੁਪਤਾ, -ਜਵਾਬਦਾਤਾ।

ਨਾਲ ਭੁਗਤਾਨ ਯੋਗ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦੇ ਹੋਏ।

ਬਿਸ਼ੰਬਰ ਦਿਆਲ, ਸ੍ਰੀ ਕੇਸ਼ਵ ਦਿਆਲ ਦੇ ਨਾਲ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਲਈ ਐਸ.ਸੀ.

ਪੀ.ਸੀ ਖੰਨਾ, ਐਸ.ਐਨ.ਗੁਪਤਾ ਅਤੇ ਅਵਧ ਬਿਹਾਰੀ ਜਵਾਬਦੇਹ ਹਨ।

ਆਰਡਰ

ਖੇਸਲਾ, ਸੀ. ਜੇ.—ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਉਸ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਨਾਲ ਚਿੰਤਤ ਹਾਂ ਜੋ ਉਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ 75 ਏ ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੇ ਗਏ ਡਿਫੈਂਸ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 19 ਦੇ ਤਹਿਤ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਸਵਾਲ, ਸੰਖੇਪ ਰੂਪ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਮੰਗੀ ਗਈ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਕਿਰਾਇਆ ਨਿਯੰਤਰਣ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੇ ਗਏ 'ਉਚਿਤ ਕਿਰਾਏ' ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਅਜਿਹਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਗਣਨਾ ਕਰਨ ਲਈ ਉਚਿਤ ਕਿਰਾਇਆ ਕਿਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਇੱਕ ਨਿਰਣਾਇਕ ਕਾਰਕ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਬਿਸ਼ਨ ਨਰਾਇਣ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ, ਜੋ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਇਕੱਲੇ ਬੈਠੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਦੋ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਟਕਰਾਅ ਦੇਖਿਆ, ਰਘਬੀਰ ਸਰਨ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ (1) ਅਤੇ ਗਵਰਨਰ-ਜਨਰਲ ਇਨ ਕੇਂਸਲ ਬਨਾਮ ਇੰਦਰ ਮਨੀ ਜਾਟੀਆ (2).. ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਵੱਡੇ ਬੈਂਚ ਅੱਗੇ ਰੱਖਣ ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਫਿਰ ਮੇਰੇ ਭਰਾਵਾਂ, ਫਾਲਸ਼ੋ ਅਤੇ ਚੋਪੜਾ, ਜੇ.ਜੇ. ਦੀ ਇੱਕ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ, ਜਿਸ ਨੇ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਲਿਆ ਕਿ ਵਿਵਾਦ ਸਿਰਫ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਤਿੰਨ ਜੱਜਾਂ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਅਧਿਕਾਰਤ ਫੈਸਲੇ ਦੁਆਰਾ ਹੱਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮਾਮਲਾ ਹੁਣ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕੁਝ ਲੰਬਾਈ 'ਤੇ ਬਹਿਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਸਾਰੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਫੈਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਬਾਰ ਦੇ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

1960-02-0119-0128

ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ, - ਅਪੀਲਕਰਤਾ।

ਬਨਾਮ

ਰੋਸ਼ਨ ਲਾਲ ਗੁਪਤਾ,-ਜਵਾਬਦਾਤਾ।

ਤੱਥ ਇਹ ਹਨ ਕਿ ਰੋਸ਼ਨ ਲਾਈ ਗੁਪਤਾ ਬਲਾਕ ਨੰਬਰ 14-ਏ, ਵੈਸਟਰਨ ਐਕਸਟੈਂਸ਼ਨ ਏਰੀਆ, ਕਰੇਲ ਬਾਗ, ਦਿੱਲੀ ਵਿੱਚ ਪਲਾਟ ਨੰਬਰ 23 ਅਤੇ 24 ਦੇ ਮਾਲਕ ਸਨ। ਪਲਾਟ ਨੰਬਰ 23 'ਤੇ ਇਮਾਰਤ ਦੀ ਹੇਠਲੀ ਮੰਜ਼ਿਲ ਅਤੇ ਪਲਾਟ ਨੰਬਰ 24 'ਤੇ ਦੋ ਮੰਜ਼ਿਲਾਂ ਦੀ ਮੰਗ 1945 ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਦੇ ਰੱਖਿਆ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੰਗੀਆਂ ਗਈਆਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਲਈ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦਾ ਸਵਾਲ ਉੱਠਿਆ ਅਤੇ ਮਾਮਲਾ ਸਾਲਸ ਕੋਲ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ। ਮਾਲਕ ਨੇ ਪ੍ਰਤੀ ਫਲੈਟ 80 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਮੇਨਸੈਮ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ, ਯਾਨੀ ਕੁੱਲ 240 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ। ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਸੀ ਪਲਾਟ ਨੰਬਰ 23 'ਤੇ ਜ਼ਮੀਨੀ ਮੰਜ਼ਿਲ ਲਈ 43-8-0 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਮੇਨਸੈਮ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਉਚਿਤ ਕਿਰਾਇਆ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਪਲਾਟ ਨੰਬਰ 24 'ਤੇ ਦੋ ਮੰਜ਼ਿਲਾਂ ਲਈ 96 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਮੇਨਸੈਮ; ਮਾਲਕ, ਇਸ ਲਈ, ਪੂਰੀ ਮੰਗੀ ਗਈ ਸੰਪਤੀ ਲਈ 43-8-0 ਰੁਪਏ ਅਤੇ 96 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸਾਲਸ ਨੇ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਲਿਆ ਕਿ ਸੀ ਡਿਫੈਂਸ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 19 ਅਧੀਨ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦਾ ਉਚਿਤ ਕਿਰਾਇਆ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੀ ਫਲੈਟ 100 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਮੇਨਸੈਮ, ਭਾਵ, ਸਮੁੱਚੀ ਜਾਇਦਾਦ ਲਈ ਕੁੱਲ 300 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਮੇਨਸੈਮ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਨੇ ਫਿਰ ਆਰਬਿਟਰੇਟਰ ਦੇ ਅਵਾਰਡ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ।

ਡਿਫੈਂਸ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 19 ਦਾ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹਿੱਸਾ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਵਿੱਚ ਹੈ: -

1960-02-0119-0128

ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ, - ਅਪੀਲਕਰਤਾ।

ਬਨਾਮ

ਰੋਸ਼ਨ ਲਾਲ ਗੁਪਤਾ, -ਜਵਾਬਦਾਤਾ।

19(1) ਜਿੱਥੇ ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਕਿਸੇ ਨਿਯਮ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਐਕਟ, 1935 ਦੀ ਧਾਰਾ 299 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਵਿੱਚ ਵਰਣਿਤ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੀ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉੱਥੇ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਅਦਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਜੇ ਕਿ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਹੈ:

(a) ਜਿੱਥੇ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਰਕਮ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਅਜਿਹੇ ਸਮਝੌਤੇ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਅਦਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

(ਬੀ) ਜਿੱਥੇ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਸਮਝੌਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਜੱਜ ਵਜੋਂ ਨਿਯੁਕਤੀ ਲਈ ਉਪਰੋਕਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 220 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (3) ਅਧੀਨ ਯੋਗ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸਾਲਸ ਵਜੋਂ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰੇਗੀ।

(c)*****

(ਡੀ)*****

(e) ਸਾਲਸ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਅਵਾਰਡ ਬਣਾਉਣ ਵਿੱਚ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ:

(i) ਭੂਮੀ ਗ੍ਰਹਿਣ ਐਕਟ, 1894 ਦੀ ਧਾਰਾ 23 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੇ ਉਪਬੰਧ, ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਇਹ ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ

(ii) ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਸਥਾਈ ਜਾਂ ਅਸਥਾਈ ਚਰਿੱਤਰ ਦੀ ਹੈ: -

ਭੂਮੀ ਗ੍ਰਹਿਣ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 23(1) ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਮਾਰਕੀਟ ਕੀਮਤ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਮੰਗੀ ਗਈ ਥਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਜੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਆਮਦਨ ਦਾ ਕੀ ਮੁੱਲ ਹੈ ਜੇ ਮਾਲਕ ਨੂੰ ਬਜ਼ਾਰ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਰੈਂਟ ਕੰਟਰੋਲ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੀ ਹੇਂਦ ਕਾਰਨ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਹੈ ਜੇ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਮੁਫਤ ਸੈਂਦੇ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਲਗਾਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਸਵਾਲ ਇਕਦਮ ਉੱਠਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਮਦਨੀ ਦਾ ਬਾਜ਼ਾਰੀ ਮੁੱਲ ਕੀ

1960-02-0119-0128

ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ, - ਅਪੀਲਕਰਤਾ।

ਬਨਾਮ

ਰੋਸ਼ਨ ਲਾਲ ਗੁਪਤਾ, -ਜਵਾਬਦਾਤਾ।

ਹੈ ਜੇ ਮਕਾਨ ਮਾਲਕ ਦੁਆਰਾ ਇਹਨਾਂ ਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਮਕਾਨ ਮਾਲਕ ਕਿਰਾਇਆ ਕੰਟਰੋਲਰ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਨਿਰਪੱਖ ਕਿਰਾਏ ਤੋਂ ਵੱਧ ਅੰਕੜੇ 'ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਇਮਾਰਤਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਛੱਡ ਸਕਦਾ ਸੀ; ਇਸ ਲਈ, ਉਹ ਅੰਕੜਾ ਬਜ਼ਾਰ ਦਾ ਕਿਰਾਇਆ ਜਾਂ ਮਾਰਕੀਟ ਮੁੱਲ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਭੂਮੀ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 23 ਤਹਿਤ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਪਾਬੰਦੀਸ਼ੁਦਾ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਾਡਾ ਧਿਆਨ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵੱਲ ਖਿੱਚਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪਹਿਲੂਆਂ ਤੋਂ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੇਸਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਾਂਗਾ ਜੋ ਯੂਨੀਅਨ ਲਈ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਦੀ ਦਲੀਲ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਦੇ ਦਿਖਾਈ ਦੇਣਗੇ। ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪਹਿਲਾ ਰਘਬੀਰ ਸਰਨ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ (1), ਇੱਕ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਦਾ ਕੇਸ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮੰਗੀ ਗਈ ਥਾਂ ਲਈ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਕਿਰਾਇਆ ਕੰਟਰੋਲਰ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਨਿਰਪੱਖ ਕਿਰਾਏ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕੇਸ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਕਪੂਰ, ਜੇ.ਜੇ. ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜਾਂ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਕੁਰਕੀ ਕਰਨ ਵੇਲੇ, ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਮਾਲਕ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਾਲੇ ਹਿੱਤ ਹਾਸਲ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਮਾਲਕੀ ਦੇ ਵਿਆਜ ਦੇ ਬਜ਼ਾਰ ਮੁੱਲ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਰਾਇਆ ਕੰਟਰੋਲਰ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਉਚਿਤ ਕਿਰਾਏ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕਪੂਰ ਜੇ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਰਿਕੁਇਜ਼ਸ਼ਨਿੰਗ ਐਕਟ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਅਸਲੀਅਤ ਤੋਂ ਵੱਖ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਸੀ ਅਤੇ ਕਿ ਕਿਰਾਇਆ 'ਤੇ ਨਿਯੰਤਰਣ ਜੋ ਕਿ ਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਨੂੰ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਨ ਵਿੱਚ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਕੁਝ ਹੈਰਾਨੀਜਨਕ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਫੈਸਲੇ ਜਿਸ ਦੇ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ, ਜੇ.

1960-02-0119-0128

ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ, - ਅਪੀਲਕਰਤਾ।

ਬਨਾਮ

ਰੋਸ਼ਨ ਲਾਲ ਗੁਪਤਾ, -ਜਵਾਬਦਾਤਾ।

ਮੈਂਬਰ ਸਨ, ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ। ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਗਵਰਨਰ-ਜਨਰਲ ਇਨ ਕੌਂਸਲ ਬਨਾਮ ਇੰਦਰ ਮਨੀ ਜਾਟੀਆ (1), ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ, ਜੇ. ਨੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਲਟ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਬੜੀ ਸਪੱਸ਼ਟਤਾ ਨਾਲ ਕਹੀ ਸੀ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਹਾਊਸ ਰੈਂਟ ਕੰਟਰੋਲ ਆਰਡਰ, 1939 ਜਾਂ ਧਾਰਾ 2(ਡੀ), ਦਿੱਲੀ ਰੈਂਟ ਕੰਟਰੋਲ ਆਰਡੀਨੈਂਸ, 1944 ਦੀ ਧਾਰਾ 2(4) ਵਿੱਚ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤੇ ਅਨੁਸਾਰ ਅਥਾਰਟੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਥਾਂ 'ਕਿਰਾਏਦਾਰ' ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਈ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇ ਕਿਰਾਇਆ ਕੰਟਰੋਲਰ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਉਚਿਤ ਕਿਰਾਇਆ ਮੰਗੀ ਗਈ ਜਗ੍ਹਾ ਲਈ ਉਚਿਤ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਤੱਥ ਇਹ ਸਨ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਕੁਝ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਮੰਗ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਕਿਰਾਇਆ ਕੰਟਰੋਲਰ ਨੇ 1.313 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ ਨਿਰਪੱਖ ਕਿਰਾਇਆ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਮਕਾਨ ਮਾਲਕ ਨੇ ਇਸ ਹੁਕਮ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਚੀਫ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੇ ਕਿਰਾਇਆ ਕੰਟਰੋਲਰ ਕੋਲ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਡਿਫੈਂਸ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 19 ਦੇ ਤਹਿਤ ਉਚਿਤ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਤੈਅ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ 3,600 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਮੇਨਸੈਮ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਕਿਰਾਇਆ ਕੰਟਰੋਲਰ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਅਪੀਲ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਇਸ ਨੂੰ ਫਿਰ ਵੀ ਇੱਕ ਤੱਥ ਹੈ, ਜੇ ਕਿ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿਰਾਇਆ ਕੰਟਰੋਲਰ ਨੇ ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾਵਾਰ 1,313 ਰੁਪਏ ਨਿਰਪੱਖ ਕਿਰਾਇਆ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਅੰਕੜੇ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਬਦਲਿਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਅਪੀਲ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇਣ ਦਾ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਆਧਾਰ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਰੈਂਟ ਕੰਟਰੋਲ

1960-02-0119-0128

ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ, - ਅਪੀਲਕਰਤਾ।

ਬਨਾਮ

ਰੋਸ਼ਨ ਲਾਲ ਗੁਪਤਾ, -ਜਵਾਬਦਾਤਾ।

ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਡਿਫੈਂਸ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 19 ਦੇ ਤਹਿਤ ਤੈਅ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ, ਜੇ. ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਲਾ ਵਿਚਾਰ ਰਾਖਬੀਰ ਸਰਨ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ (1) ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟਾਏ ਗਏ ਬਾਅਦ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਨਾਲੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਵੱਖਰਾ ਹੈ। ਕਲਕੱਤਾ ਕੇਸ ਵੀ ਹੈ, ਬੰਗਾਲ ਦਾ ਸੂਬਾ ਬਨਾਮ ਬੋਰਡ ਆਫ ਟਰੱਸਟੀਜ਼ ਫਾਰ ਇੰਪਰੂਵਮੈਂਟ ਆਫ ਕਲਕੱਤਾ (2), ਜਿਸ ਵਿਚ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਤੈਅ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਰਾਇਆ ਕੀ ਹੈ ਪਰ ਕਿਰਾਇਆ ਨਿਯੰਤਰਣ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ 'ਉਚਿਤ ਕਿਰਾਇਆ' ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਉਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਮੰਗੀ ਗਈ ਜਾਇਦਾਦ ਲਈ ਕਿਰਾਇਆ ਕੰਟਰੋਲਰ ਦੁਆਰਾ ਕੋਈ ਉਚਿਤ ਕਿਰਾਇਆ ਨਿਰਧਾਰਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਿੱਖਿਅਤ ਜੱਜਾਂ ਨੇ ਕੇਸ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਘੋਖਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਖੁਦ ਨਿਰਪੱਖ ਕਿਰਾਏ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਆਸ ਪਾਸ ਦੀਆਂ ਸਮਾਨ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਲੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨਾ। ਸਾਡਾ ਧਿਆਨ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਪੈਰਾ 35 ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਇੱਕ ਨਿਰੀਖਣ ਵੱਲ ਖਿੱਚਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜੋ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਲਈ ਸਿੱਖਿਅਤ ਵਕੀਲ ਦੀ ਦਲੀਲ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਦਾ ਜਾਪਦਾ ਹੈ: -

'ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਮੰਨ ਚੁੱਕੇ ਹਾਂ ਕਿ ਡਿਫੈਂਸ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਚੂਲਜ਼ ਦੇ ਤਹਿਤ ਮੰਗ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਮਾਲਕ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਮੁੱਲ ਜ਼ਰੂਰ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਹੋਰ ਪਹਿਲੂ ਤੋਂ ਦੇਖੀਏ ਤਾਂ, ਮੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਅਥਾਰਟੀ, ਮਾਲਕ ਤੋਂ ਕਬਜ਼ਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ, ਇਸ ਲਈ ਕਹਿਣ ਲਈ, ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦਾ ਆਧਾਰ ਨਿਰਪੱਖ ਕਿਰਾਇਆ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਨਿਰੀਖਣ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜਾਂ ਨੇ ਆਸ-ਪਾਸ ਦੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਦੇ ਲੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ

1960-02-0119-0128

ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ, - ਅਪੀਲਕਰਤਾ।

ਬਨਾਮ

ਰੇਸ਼ਨ ਲਾਲ ਗੁਪਤਾ, -ਜਵਾਬਦਾਤਾ।

ਅਤੇ ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ ਕਿ 5 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਸਾਲਾਨਾ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕੀਮਤ 'ਤੇ ਉਚਿਤ ਵਾਪਸੀ ਹੈ। ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ 5 ਫੀਸਦੀ ਸਾਲਾਨਾ ਦੇ ਅੰਕੜੇ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਕਿਰਾਏ ਵਜੋਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਦਾਊਦਲੀ ਰਹਿਮਤੁੱਲਾ ਵਰਸੇ ਬਨਾਮ ਬੰਬੇ ਸਟੇਟ (1) ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਿੰਗਲ ਬੈਂਚ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਬੰਬਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਹ, ਜੇ., ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਸੰਪੱਤੀ ਦੇ ਮੁੱਲ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ 'ਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਰਘਬੀਰ ਸਰਾਂ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ (2) ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇਕ ਵੀ ਕੇਸ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਿਰਾਇਆ ਕੰਟਰੋਲਰ ਦੁਆਰਾ ਮਿਆਰੀ ਜਾਂ ਨਿਰਪੱਖ ਕਿਰਾਇਆ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਅੰਕੜੇ ਨੂੰ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਨ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜੋ ਸਵਾਲ ਵਿੱਚ ਸੰਪੱਤੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ 'ਤੇ ਅਦਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕਈ ਮਾਮਲੇ ਅਜਿਹੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਉਲਟਾ ਵਿਚਾਰ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕੇਸ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰ ਚੁੱਕਾ ਹਾਂ। ਗਵਰਨਰ-ਜਨਰਲ ਇਨ ਕੌਂਸਲ ਬਨਾਮ ਇੰਦਰ ਮਨੀ ਜਾਟੀਆ (3), ਇਕ ਹੋਰ ਮਾਮਲਾ ਹਾਜ਼ੀ ਮੁਹੰਮਦ ਇਕਰਾਮਲ ਹੇਗ ਬਨਾਮ ਬੰਗਾਲ ਦਾ ਸੂਬਾ (4) ਹੈ। ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕੁਝ ਜਾਇਦਾਦ ਲੀਜ਼ ਦੇ ਤਹਿਤ ਰੱਖੀ ਸੀ, ਜਿਸਦਾ ਕਿਰਾਇਆ 1,950 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਲੀਜ਼ ਦੀ ਮਿਆਦ ਪੁੱਗਣ 'ਤੇ ਮਾਲਕ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਰੀਨਿਊ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਫਿਰ ਇੱਕ ਮੰਗ ਦਾ ਆਰਡਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਮਾਲਕ ਨੂੰ 2,200 ਰੁਪਏ ਮਹੀਨਾਵਾਰ ਕਿਰਾਏ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਅੰਕੜੇ ਵਿੱਚ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਦਰਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ

1960-02-0119-0128

ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ, - ਅਪੀਲਕਰਤਾ।

ਬਨਾਮ

ਰੇਸ਼ਨ ਲਾਲ ਗੁਪਤਾ, -ਜਵਾਬਦਾਤਾ।

ਕਿਰਾਇਆ 1,950 ਰੁਪਏ ਦੇ ਅਸਲ ਅੰਕੜੇ 'ਤੇ ਰਿਹਾ। ਇਸ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਨੂੰ ਮਕਾਨ ਮਾਲਕ ਨੇ 3,988 ਰੁਪਏ ਮਹੀਨਾਵਾਰ ਕਿਰਾਇਆ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਸਾਲਸ ਨੇ 1,950 ਰੁਪਏ ਤੈਅ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਮਾਮਲਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਲਿਆ ਕਿ ਮੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜਾਂ ਨੇ ਦੇਖਿਆ:

ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ, ਜਿੱਥੇ ਕਬਜ਼ਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਜ਼ਮੀਨ ਜਾਂ ਇਮਾਰਤ ਦੀ ਮਾਲਕੀ ਦੀ ਪੂਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜ਼ਮੀਨ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੇ ਵਿਆਜ ਲਈ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਸੈਕਸ਼ਨ 23, ਭੂਮੀ ਗ੍ਰਹਿਣ ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਉਚਿਤ ਬਾਜ਼ਾਰ ਮੁੱਲ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਬਣਿਆ ਰਿਸ਼ਤਾ ਮਕਾਨ ਮਾਲਕ ਅਤੇ ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਮੰਗ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਉੱਚ ਅਹੁਦੇ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹੈ ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਉਹ ਕਿਸੇ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਖੋਹ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਮਾਲਕ ਤੋਂ ਲਏ ਵਿਆਜ ਦੀ ਬਜ਼ਾਰ ਕੀਮਤ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਕੇਸ ਦੇ ਨਿਰਪੱਖ ਬਜ਼ਾਰ ਮੁੱਲ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨ ਵਿੱਚ, ਉਚਿਤ ਕਿਰਾਏ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਧੀਆ ਮਾਪਦੰਡ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਵਿਆਜ ਦੇ ਬਜ਼ਾਰ ਮੁੱਲ ਦੇ ਮਾਪਦੰਡ ਵਜੋਂ ਹੈ ਕਿ ਉਚਿਤ ਕਿਰਾਏ ਦਾ ਸਵਾਲ ਉੱਠਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਰਾਇਆ ਨਿਯੰਤਰਣ ਕਨੂੰਨ ਦਾ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕਿਰਾਏ ਵਿੱਚ ਗਿਰਾਵਟ ਦੁਆਰਾ ਆਮਦਨੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੇ ਇੱਕ ਮਕਾਨ ਮਾਲਕ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਉਚਿਤ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿੱਚ ਜਾਇਦਾਦ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

1960-02-0119-0128

ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ, - ਅਪੀਲਕਰਤਾ।

ਬਨਾਮ

ਰੋਸ਼ਨ ਲਾਲ ਗੁਪਤਾ, -ਜਵਾਬਦਾਤਾ।

ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਮਾਮਲਾ ਸਾਲਸ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਬਾਅਦ ਦੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਇਹ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ, ਅਤੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਹਾਜੀ ਮੁਹੰਮਦ ਇਕਰਾਮੁਲ ਹੱਕ ਬਨਾਮ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਰਾਜ (1) ਵਜੋਂ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ 3,200 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਮਰਦਾਨਾ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦਿੱਤਾ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਕਿਰਾਇਆ ਕੰਟਰੋਲ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸਿਰਫ 1,950 ਰੁਪਏ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ, ਜੋ ਨੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਦ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਬਨਾਮ ਰਾਮ ਪਰਸ਼ਾਦ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ (2) ਵਿਚ ਇਕੱਲੇ ਬੈਠ ਕੇ ਵਿਚਾਰਿਆ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਸੀ ਕਿਰਾਇਆ ਕੰਟਰੋਲਰ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿਰਾਇਆ ਜਦੋਂ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਤਾਂ ਬਕਾਇਆ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ "ਇਹ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਸਿਧਾਂਤ 'ਤੇ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਉਹ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ ਜਿਸ 'ਤੇ ਕਿਰਾਇਆ ਕੰਟਰੋਲਰ ਉਸ ਜਾਇਦਾਦ ਲਈ ਮਿਆਰੀ ਕਿਰਾਏ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰੇਗਾ। "ਮੈਂ ਨਿਊ ਸਾਊਥ ਵੇਲਜ਼ ਦੀ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਤੋਂ ਆਏ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੀਵੀ ਕੌਂਸਲ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਵੀ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹਾਂ। ਇਹ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਮਾਮਲਾ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕੁਝ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਖਰੀਦੀਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦਾ ਸਵਾਲ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਪ੍ਰੀਵੀ ਕੌਂਸਲ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਰੱਖੀ ਜਿੱਥੇ ਕੀਮਤ ਨਿਯੰਤਰਣ ਨਿਯਮਾਂ ਨੇ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਕੀਮਤ ਨੂੰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹੇਠਾਂ ਰੱਖਿਆ, ਅਜਿਹੀ ਕੀਮਤ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕੀਤੀ ਜ਼ਮੀਨ ਲਈ ਢੁਕਵਾਂ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਵੇਖੋ ਲੋਕ ਨਿਰਮਾਣ ਮੰਤਰੀ ਬਨਾਮ ਕ੍ਰਿਸਟੋਫਰ ਬੋਅਸ ਥਿਸਲੇਥਵੇਟ ਅਤੇ ਹੋਰ (1)..

1960-02-0119-0128

ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ, - ਅਪੀਲਕਰਤਾ।

ਬਨਾਮ

ਰੋਸ਼ਨ ਲਾਲ ਗੁਪਤਾ,-ਜਵਾਬਦਾਤਾ।

ਇਸ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ 'ਤੇ, ਇਹ ਮੈਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਪ੍ਰਮੁੱਖਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਰਕਮ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਸਿਰਫ਼ ਨਿਰਪੱਖ ਕਿਰਾਏ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕਿਰਾਇਆ ਨਿਯੰਤਰਣ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੈਅ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅੰਕੜਾ ਸਿਰਫ਼ ਸਬੂਤਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਟੁਕੜਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਬਾਜ਼ਾਰ ਦੇ ਕਿਰਾਏ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਦੇਣ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ; ਹੋਰ ਸਥਿਤੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਅਥਾਰਟੀ ਮਕਾਨ ਮਾਲਕ ਦਾ ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਕਿਰਾਏ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਿਰਾਇਆ ਕੰਟਰੋਲਰ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਰਪੱਖ ਕਿਰਾਇਆ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਬੂਤ ਦੇ ਇੱਕ ਟੁਕੜੇ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਇਕੋ ਮਾਪਦੰਡ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਪਰੋਕਤ ਆਏ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ ਨਿਪਟਾਰੇ ਲਈ ਕੇਸ ਹੁਣ ਸਿੱਖਿਅਕ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਰਾਘਬੀਰ ਸਰਾਂ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ (2), ਨੂੰ ਓਵਰਰੂਲਡ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

ਫਾਲਸ਼ੋ, ਜੇ.—ਮੈਂ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ।

ਚੋਪੜਾ, ਜੇ. -ਮੈਂ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ।

ਆਰ.ਐਸ.

1960-02-0119-0128

ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ, - ਅਪੀਲਕਰਤਾ।

ਬਨਾਮ

ਰੋਸ਼ਨ ਲਾਲ ਗੁਪਤਾ,-ਜਵਾਬਦਾਤਾ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ- ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਿਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ, ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ।

anju sehgal